

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1945 kl. 11 fm.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om undantagande från skatteplikt av viss ersättning, som utgår på grund av tvångsvis gjord upplåtelse av mark, tillhörande jordbruksfastighet.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 175 av herr *Velander* och II: 274 av herr *Wiberg* m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande skatteförfattningar, att ersättning, som utgår på grund av expropriation för upplåtelse av mark, tillhörande jordbruksfastighet, eller eljest på grund av tvångsvis skedd sådan upplåtelse, skall — i den mån ersättningen icke utgör intäkt av skogsbruk eller skall beskattas såsom realisationsvinst — anses utgöra icke skattepliktig intäkt; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderlig författningstext».

Beträffande motiveringen för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 175.

Enligt 21 § d) kommunalskattelagen hänföres till intäkt av jordbruksfastighet bland annat avgäld eller annan förmån, som influtit till fastigheten på grund av servitut, upplåtelse av lägenhet eller dylikt, ävensom intäkt genom upplåtelse åt annan att i visst avseende tillgodogöra sig eller utnyttja fastigheten eller del därav, såsom till sten-, torv-, grus- eller lertäkt eller dylikt, till bete, jakt eller fiske, till utvinnande av vattenkraft, till framdragande av ledningar, till upplags- eller lastageplats med mera sådant. Jämlikt 2 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt gälla samma bestämmelser även vid den statliga beskattningen.

I de nu förevarande motionerna har anförts i huvudsak följande. Ovan berörda stadgande i 21 § d) kommunalskattelagen hade i praxis i visst hänseende lett till en tillämpning, som icke gärna kunde överensstämma med vad som från början därmed avsetts.

Ett kraftbolag kunde påkalla expropriation för avstående eller upplåtelse av mark från viss jordbruksfastighet för framdragande av elektrisk kraftledning i enlighet med lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestäm-

melser om elektriska anläggningar eller lagen den 12 maj 1917 om expropriation.

Därest marken i fråga avstodes, utginge därför full ersättning, och som denna ersättning utgjorde ett typiskt fall av kapitalförvärv — ett i fastighet placerat kapital frigjordes och överginge i kontanter — utginge därå ingen inkomstskatt, om fastigheten innehafts mer än tio år eller förvärvats genom icke oneröst fång.

Om marken i fråga toges i anspråk genom servitut för all framtid, utginge också regelmässigt en engångsersättning därför. I ett av regeringsrätten år 1940 avgjort mål (RÅ 1940 ref. 37) hade emellertid ersättning för upplåtelse av rätt att framdraga elektrisk ledning över jordbruksfastighet ansetts utgöra skattepliktig inkomst, varför numera alla dylika ersättningar bleve föremål för inkomstbeskattning.

Sedan ett flertal år anlades i stor skala kraftledningar för överförande av elektrisk kraft exempelvis från Norrland till mellersta och södra Sverige. För dessa ledningar upphögges i skogsmark kalgator med en bredd av 30 à 40 meter och däröver, och då ledningarna oftast hade en längd av hundratals kilometer berördes stora skogsarealer. Att kraftbolagen föredroge formen servitut och icke äganderätt för markövertagandet för all framtid sammanhängde med det förenklade förfarandet m. m. Markägarens läge bleve emellertid praktiskt taget detsamma som om han avstått äganderätten till marken, och ersättningen beräknades också regelmässigt som om marken upplåtits med äganderätt. Att i dylika fall hela ersättningen i beskattningshänseende betraktades såsom inkomst av jordbruksfastighet framstode såsom orimligt. I vissa fall kunde en väsentlig del av fastighetens skogstillgång försvinna och ägaren erhålla en betydande ersättning, varav han kunde få erlägga 20 à 40 procent eller mera i skatt. Om expropriationen i stället avsett äganderätt — och fastigheten innehafts mer än tio år eller förvärvats genom icke oneröst fång — skulle skatt endast kunnat ifrågakomma för skog, som avyttrats i samband med marken. Detta förhållande måste betraktas såsom principiellt oriktigt och kunde icke få fortbestå.

Utskottet.

I de förevarande motionerna har framhållits, att vid expropriation för framdragande av kraftledningar kunde förekomma såväl att ägaren av en jordbruksfastighet finge avstå äganderätten till den för ändamålet erforderliga marken som att allenast servitut eller nyttjanderätt till erforderligt markområde upplättes. Expropriationsersättningen komme emellertid i dessa fall att behandlas olika i beskattningshänseende. Om expropriationen avsett äganderätten till marken och förutsättningar för realisationsvinstbeskattning icke föreläge, kunde skatt endast ifrågakomma för skog, som avyttrats i samband med marken. Om expropriationen avsett servitut eller nyttjanderätt beskattades däremot expropriationsersättningen såsom inkomst av jordbruksfastighet. I anledning därav har yrkats sådan ändring i gällande skatteförfattningar, att ersättning, som utgår på grund av expropriation för upplåtelse av mark tillhörande jordbruksfastighet eller eljest på grund av

tvångsvis skedd sådan upplåtelse, skall — i den mån ersättningen icke utgör intäkt av skogsbruk eller skall beskattas såsom realisationsvinst — anses utgöra icke skattepliktig intäkt.

Till en början bör anmärkas, att den i motionerna berörda frågan torde ha betydelse icke blott vid fall av expropriation utan även vid frivillig överlåtelse av mark eller upplåtelse av nyttjanderätt och servitut.

Enligt 21 § d) kommunalskattelagen skall till intäkt av jordbruksfastighet hänföras bland annat avgäld eller annan förmån, som influtit till fastigheten på grund av servitut eller dylikt, samt intäkt genom upplåtelse åt annan att i visst avseende tillgodogöra sig eller utnyttja fastigheten eller del därav, såsom till sten-, torv-, grus- eller lertäkt eller dylikt, till bete, jakt eller fiske, till utvinnande av vattenkraft, till framdragande av ledningar, till upplags- eller lastageplats med mera sådant.

Ett likartat stadgande förekom jämväl i 1910 års förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt. Angående tillkomsten av berörda stadgande må anmärkas, att i ett inom finansdepartementet år 1904 utarbetat förslag till förordning om skatt av inkomst och förmögenhet föreslogos bland annat bestämmelser om att upplåtelse av avverkningsrätt till skog icke finge anses såsom avyttring av skogsmark (realisation), utan att köpeskillingen skulle upptagas såsom inkomst av fast egendom. Detsamma skulle gälla i fråga om upplåtelse åt någon av rätt att i visst annat avseende tillgodogöra sig eller nyttja fast egendom eller del därav. De i förslaget upptagna exemplen på dylika upplåtelser voro likartade med de nu i 21 § d) kommunalskattelagen anförda och omfattade bland annat rätt att framdraga elektriska ledningar. I utlåtande över förslaget anmärkte kammarrätten beträffande skogsbeskattningen bland annat, att inkomstskatt där såsom eljest torde böra utgå endast om och i den mån uppburen köpesumma översköte liden förmögenhetsminskning. Vidare anmärkte kammarrätten, att ersättning för övriga där avsedda nyttjanderätter i allmänhet torde utgå under form av årliga avgälder samt då anses och även i beskattningshänseende böra anses såsom årsinkomst. Erlades åter i likvid en summa en gång för alla, torde samma regler böra gälla som antytts för motsvarande fall vid upplåtelse av skogsavverkningsrätt. Vid framläggandet inför 1910 års riksdag av förslag till inkomst- och förmögenhetsskatt, där bland annat reglerna om beskattning av skog omarbetats, uttalade därefter vederbörande departementschef i fråga om inkomstbegreppet, att det vore förenat med stora vanskligheter att fastställa vad som skulle räknas till beskattningsbar inkomst. Så mycket vore dock klart, att dit icke hörde penningmedel, som inflöte vid realiserandet av den skattskyldiges förmögenhet eller förmögenhetsdel, för så vitt icke realisationen innebure någon vinst för den skattskyldige. I anslutning därtill anmärkte departementschefen, att detta, såsom framginge av hans yttrande beträffande beskattning av skogsinkomster, av honom behörigen beaktats.

De i motionerna framförda synpunkterna finner utskottet beaktansvärda. Att i de i motionerna berörda fallen ersättning för avstående av äganderätt till ett visst markområde anses såsom en i princip icke skattepliktig kapitaltransaktion, medan däremot om exempelvis servitut eller nyttjanderätt för

all framtid upplåtits till ifrågavarande markområde den därför utbetalade ersättningen anses i sin helhet utgöra skattepliktig intäkt, torde enligt utskottets mening vara föga tillfredsställande, och utskottet finner det angeläget, att de i motionerna påtalade olägenheterna i görligaste mån avhjälpas. Lösningen av den föreliggande frågan torde emellertid innebära betydande svårigheter. Här må till en början framhållas vanskligheten av att avgöra, i vilken mån ersättning för upplåtelse av exempelvis servitut och nyttjanderätt skulle kunna i beskattningshänseende behandlas icke såsom inkomst utan enligt reglerna för kapitalförvärv. Utskottet är icke berett att nu framlägga något förslag härutinnan men vill något beröra vissa synpunkter, som torde böra komma i betraktande vid övervägande av denna fråga. Vid bedömandet av ersättningsbeloppens karaktär synes hänsyn böra tagas till i vilken mån de avse att ersätta en positiv skada, d. v. s. minskning i redan förefintlig förmögenhet, eller en utebliven inkomst. Vidare torde kunna ifrågasättas huruvida icke å ena sidan ersättning för servitut eller nyttjanderätt för all framtid kunde betraktas såsom kapitalförvärv, medan å andra sidan ersättning för dylik rätt för begränsad tid kunde betraktas såsom inkomst. Därest det anses kunna ifrågakomma att behandla viss sådan ersättning såsom kapitalförvärv, torde jämväl böra beaktas, huruvida och i så fall på vilket sätt en eventuell realisationsvinst bör beskattas. Ytterligare torde böra beaktas i vilken mån formen för ersättningens utbetalande — engångsersättning eller ett flertal successivt utbetalade belopp, eventuellt avgäld för all framtid — bör inverka på frågan om skatteplikten.

Med anledning av de nu berörda svårigheterna har utskottet icke ansett sig kunna förorda, att en författningsändring i motionernas syfte redan nu vidtages. Utskottet har därför funnit sig böra föreslå skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning av den föreliggande frågan. Utredningen bör enligt utskottets mening bedrivas så skyndsamt, att förslag i ämnet snarast möjligt kan föreläggas riksdagen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 175 av herr Velander och II: 274 av herr Wiberg m. fl. om undantagande från skatteplikt av viss ersättning, som utgår på grund av tvångsvis gjord upplåtelse av mark, tillhörande jordbruksfastighet, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad i detta betänkande anförts föranstalta om utredning och snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag angående det i betänkandet berörda spörsmålet.

Stockholm den 12 juni 1945.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärq, Wahlmark, Sjödahl, Frans Ericson, Velander, Björnsson, Eklund, Gustaf Elofsson* och *Englund*, samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Björklund, Hammarlund, Olsson* i Gävle, *Janson* i Frändesta, *Falk, Jonsson* i Skedsbygd, *Bladh* och *Kristensson*.